

OBVESTILA

REPUBLIŠKE MATIČNE KNJIŽNICE

Ljubljana, avgust 1970

št.5

REPUBLIŠKA MATIČNA SLUŽBA NUK IN PETLETNI NAČRT RAZVOJA 1971 - 1975

Z Zakonom o knjižnicah je bila imenovana Narodna in univerzitetna knjižnica v Ljubljani za matično knjižnico za območje Socialistične republike Slovenije /Ur.l.SRS št. 11/65, čl.21-22/.

Čl.23 določa, da se "matična knjižnica poleg svojih rednih nalog na svojem območju ukvarja z vprašanji organizacije in pospeševanja knjižnic, vodi razvid knjižnic in evidenco njihovega knjižničnega gradiva, pomaga pri strokovnem delu njihovega knjižničarskega osebja in skrbi za njegovo vzgojo in strokovno izpopolnjevanje".

Narodna in univerzitetna knjižnica v Ljubljani je zato formirala posebno delovno področje in sicer oddelek za pospeševanje knjižničarstva.

Delo oddelka za pospeševanje knjižničarstva bo v letih 1971-1975 potekalo po naslednjem programu:

1. Skrb za razvoj sodobne knjižne mreže, posredovanje strokovne pomoči univerznim in drugim znanstvenim knjižnicam, ljudskim, šolskim in strokovnim knjižnicam; izpopolnjevanje mreže somatičnih knjižnic za posamezne strokovne zvrsti knjižnic na republiški ravni in občinske mreže matičnih knjižnic, ki povezujejo vse knjižnice v enotno mrežo knjižnic na območju občin.
2. Uvajanje sodobnih delovnih pripomočkov v knjižnice in

sicer: modernizacija katalogov v javnih in drugih knjižnicah s centralnim tiskanjem katalognih listkov za slovenski tisk; izpopolnjevanje informativnih priročnih zbirk v občinskih matičnih knjižnicah s priporočilnimi seznamami literature s tega področja; pomoč pri nabavni politiki knjižnic s tekočo informacijo o slovenski knjižni produkciji, z izdajanjem priporočilnih serij (setov) katalognih listkov za občinske matične in druge ljudske knjižnice ter za šolske knjižnice I. in II. stopnje.

3. Skrb za sodobno izgradnjo in opremo knjižnic, za ustrežno organizacijo in tehniko dela v knjižnicah; uvajanje prostega pristopa v vse tipe javnih knjižnic po sistemu UDK, širjenje dejavnosti čitalnic in pionirskih oddelkov v občinskih matičnih knjižnicah.
4. Priprava in spremljanje programov ter učnih načrtov za šolanje bibliotekarskih kadrov; organizacija seminarjev, strokovnih posvetovanj, tečajev in prakse za izpopolnjevanje izobraževanja bibliotekarskih kadrov na vseh ravneh; izvajanje strokovnih izpitov za poklicne bibliotekarske delavce v sodelovanju s komisijo za strokovne izpite NUK.
5. Spremljanje razvoja bibliotekarske vede, sodelovanje s sorodnimi bibliotekarskimi organizacijami doma in v svetu ter uvajanje modernih načel bibliotekarstva v našo bibliotečno mrežo.
6. Izdajanje strokovnih priročnikov in skript za izobraževanje bibliotekarskih kadrov ter izdajanje publikacij s področja bibliotekarstva in informatike za splošno uporabo, izdajanje informativnega biltena republiške matične službe.

Svojo dejavnost republiška matična knjižnica izvaja s pomočjo naslednjih delovnih enot oddelka za pospeševanje knjižničarstva:

- bibliotekarski strokovni in znanstveno-raziskovalni center,

- matična organizacijska in inštruktorska služba,
- služba za vzgajanje strokovnih kadrov,
(po statutu NUK, 25.11.1966).

Oddelek za pospeševanje knjižničarstva ima programirana naslednja delovna mesta:

- bibliotekarski strokovni in znanstveno raziskovalni center

1 znanstveni sodelavec (delovno mesto zasedeno od leta 1966 - 1969 - zdaj nezasedeno),

- matična organizacijska in inštruktorska služba

1 višji bibliotekar - zasedeno,

1 bibliotekar - zasedeno,

1 višji knjižničar - nezasedeno,

2 knjižničarska (tehnična) manipulant - zasedeno,

- služba za vzgajanje bibliotekarskih kadrov

1 višji bibliotekar - nezasedeno

Do leta 1970 so bila zasedena 3-4 delovna mesta (1-2 inštruktorja, 1 znanstveni sodelavec, 1-2 tehnična manipulant), 3 delovna mesta pa so do leta 1970 ostala nezasedena.

Republiška matična knjižnica opravlja svoje naloge s pomočjo somatičnih knjižnic, z desetčlansko inštruktorsko skupino ter s kolegijem.

- Centralna tehniška knjižnica opravlja matično službo za strokovne knjižnice tehniške smeri.
- Pionirska knjižnica opravlja matično službo za šolske knjižnice (učiteljske, šolarske) osnovnih šol in gimnazij.
- Inštruktorsko skupino sestavljajo inštruktorji, ki jih republiška matična knjižnica angažira za sodelovanje v posameznih akcijah na področju Slovenije. Inštruktorji so iz naslednjih študijskih knjižnic v Sloveniji:

2 inštruktorja - Visokošolska in študijska knjižnica Maribor za območje Severne Slovenije,

- 1 inštruktor - Študijska knjižnica Celje za območje osrednje Štajerske,
 - 1 inštruktor - Študijska knjižnica Mirana Jarca Novo mesto za območje Dolenjske,
 - 1 inštruktor - Osrednja knjižnica Kranj za območje Gorenjske,
 - 3 inštruktorji - Narodna in univerzitetna knjižnica Ljubljana, Delavska knjižnica Ljubljana, Pionirska knjižnica Ljubljana za območje Ljubljane in okolice (poleg inštruktorjev republiške MS in CTK, ki sta stalno nameščeni),
 - 1 inštruktor - Študijska knjižnica Koper za območje Koprščine,
 - 1 inštruktor - Goriška knjižnica, Nova Gorica za območje Goriške.
- Kollegij oddelka za pospeševanje knjižničarstva sestavlja skupina strokovnjakov iz NUK, iz Pionirske knjižnice in Centralne tehniške knjižnice. Strokovnjaki za posamezna strokovna področja kot n.pr. za bibliografijo, za abecedno imenski katalog, za stvarni katalog itd., za vprašanja pionirskih, strokovnih in znanstvenih knjižnic ter za vprašanja ljudskih knjižnic se ukvarjajo z razvijanjem posameznih vej strokovne dejavnosti in pomagajo republiški matični službi pri reševanju strokovnih problemov.

V zadnjih letih se je dejavnost republiške matične službe zaradi pomanjkanja strokovnega kadra nekoliko počasneje razvijala, kot bi bilo potrebno glede na potrebe.

Zato bo moral razvojni program za leto 1971-1975 prvenstveno poskrbeti za ustrezno kadrovske zasedbo oddelka za pospeševanje knjižničarstva, imenovati tretjo somatično knjižnico in poiskati skupino strokovnjakov-svetovalcev, ki bo sistematično spremljala razvoj bibliotekarske vede doma in v svetu ter iskala ustreznejše rešitve bibliotekarskih problemov pri nas.

Za ustrezno razširitev dejavnosti v letih 1971-1975 bodo v republiški matični službi potrebni:

- 1971 - inštruktor III - matična in organizacijska služba (stalen sodelavec),
 - 3 svetovalci za posamezna strokovna področja (pogodbeni sodelavci),
- 1972 - Centralna medicinska knjižnica kot somatična knjižnica za medicinske strokovne knjižnice,
 - 2 svetovalca za posamezna strokovna področja (pogodbena sodelavca),
- 1973 - višji bibliotekar v službi za vzgajanje strokovnih kadrov (stalen sodelavec),
- 1974 - 2 svetovalca (pogodbena sodelavca),
- 1975 - znanstveni sodelavec ali višji bibliotekar v bibliotekarskem znanstvenem centru (stalen sodelavec).

NEKAJ STATISTIČNIH PODATKOV O DEJAVNOSTI OBČINSKIH MATIČNIH IN DRUGIH LJUDSKIH KNJIŽNIC V LETIH 1965 - 1969

Podatki zajemajo 48 občinskih matičnih in 220 drugih ljudskih knjižnic, ki redno poslujejo in vodijo statistično evidenco (Zavod za statistiko obravnava 330 ljudskih knjižnic).

1.) Temeljna knjižna zaloga:				Indeks
1965	-	1,777.618 knjižnih enot		100
1966	-	1,990.129	"	112
1967	-	1,962.978	"	110
1968	-	2,066.178	"	116
1969	-	2,154.376	"	121

Knjižna zaloga študijskih knjižnic iz skupnega fonda občinskih matičnih knjižnic je v letu 1969 znašala 728.000 zvezkov, v mreži javnih ljudskih knjižnic pa 1,426.700 knjig ali 0,82 % na prebivalca.

2.) Nakup novih knjig (brez revialnega tiska) Indeks

1965	-	90.108 enot		100
1966	-	94.912 "		105
1967	-	97.040 "		107
1968	-	86.702 "		96
1969	-	78.576 "		88

Obvezen primerek, zamenjave, darovi niso šteti.

3.) Sredstva za nakup knjig Indeks

1965	-	1,229.240.- din		100
1966	-	1,290.220.- "		105
1967	-	1,489.880.- "		121
1968	-	1,593.300.- "		125
1969	-	1,888.710.- "		153

4.) Lastna sredstva (od izposojnine)

				Indeks
1965	-	580.000.- din		100
1966	-	754.800.- "		130
1967	-	941.500.- "		179
1968	-	1,118.900.- "		192
1969	-	1,395.700.- "		238

5.) Skupna finančna sredstva

				Indeks
1965	-	6,969.610.- din		100
1966	-	7,311.810.- "		104
1967	-	8,029.780.- "		115
1968	-	10,743.200.- "		154
1969	-	10,314.310.- "		147

6.) Stalno zaposleni delavci v knjižnici

			Indeks
1965	-	249	100
1966	-	287	115
1967	-	286	114
1968	-	295	118
1969	-	290	116

Všteti niso honorarni in pogodbeni delavci ter volon-
terji.

POPUSTI IN KREDITI ZA NAKUP KNJIG

Skupnost študijskih knjižnic je v letošnjem letu z Re-
publiško matično knjižnico, z odborom za založništvo in
knjigotrštvom pri Gospodarski zbornici SRS in z Repu-
bliškim sekretariatom za prosveto in kulturo SRS večkrat
razpravljala o težkem položaju javne knjižnične mreže,
še posebej o problemih nakupa literature in nabavne poli-
tike.

Analize Republiške matične službe in Republiškega sekre-
tariata za prosveto in kulturo SRS za l. 1969 so poka-
zale, da dosega nakup v javni mreži knjižnic komaj tretjino
nujno potrebnega minimuma in da ta nakup v zadnjih dveh
letih po količini nazaduje. Pregled indeksov za obdobja
1965 - 1969 kaže v zadnjih dveh letih zaskrbljujoče naglo
padanje nakupa knjig

1965	-	indeks	100
1966	-	"	105
1967	-	"	107
1968	-	"	96
1969	-	"	88

To padanje se pojavlja kljub povečanim sredstvom, ki so jih prejele knjižnice za nakup (1965 indeks 100, 1969 indeks 153). Tako stanje je posledica povečanja cen knjig in spremenjene nabavne politike v mreži občinskih knjižnic, ki se v zadnjih letih orientirajo na večji nakup ustrežnejše (in dražje) poljudno znanstvene in strokovne literature, kar je v skladu s sodobnimi zahtevami javnega knjižničarstva.

V želji, da bi našli rešitev, ki bi vsaj delno omilila težaven položaj, je Skupnost študijskih knjižnic v razgovoru z založniki dosegla načelen sporazum, po katerem bodo slovenske založbe knjižnicam za nakupe knjig odobravale posebne popuste. Dokončni dogovor bo sklenjen v septembru 1970.

Rešitev bi v sedanjih težavnih razmerah lahko dosegli le s kreditiranjem knjižnic za nakup knjig.

Zato je bilo predlagano Republiškem sekretariatu za prosveto in kulturo SRS, da doseže za področje javnega knjižničarstva uvedbo "kreditov za prodajo knjižnicam", ki bi jih založbe dobivale po ugodnejši obrestni meri (3%), tako kot jih že dobivajo založbe v SR Hrvatski in SR Srbiji. Ti krediti bi zagotovili knjižnicam tekoči nakup literature ne glede na dotok sredstev. Financiranje knjižnic v občinah je namreč večinoma neurejeno, sicer pa je tudi sedanje budžetsko financiranje glede na gibanja na knjižnem trgu neustrezno.

MESEC KNJIGE 1970

Medrepubliški odbor za "Mesec knjige" je imel letos prvo sejo 14. maja 1970 v Zagrebu. Ob tej priložnosti je odbor sprejel nekaj važnih načel, ki jih je treba upoštevati ob letošnji akciji. Predvsem je prevladalo mišljenje, naj

"Mesec knjige" obdrži vse sedanje oblike dejavnosti in naj se v tej smeri še naprej razvija.

Razširiti je treba krog aktivnih sodelavcev, zlasti pedagoških delavcev. Premalo je sodelovanja z mladinskimi organizacijami in tudi sredstva javnih komunikacij so za to akcijo veliko preskromna.

Letošnja akcija bo potekala v času od 15. oktobra do 15. novembra. Glavna tema na otvoritvenem posvetovanju bo domača knjiga. V tem smislu naj se vrši tudi propaganda za mesec knjige. Poleg tega so na posvetovanju predlagali še nekaj tem in sicer: Založniki in možnosti za tiskanje domače knjige, pouk književnosti in domača knjiga, ustvarjalec in njegov družben položaj, pouk književnosti in domača knjiga, medrepubliško sodelovanje pri izdajah domače knjige, uveljavljanje novih literarnih ustvarjalcev v javnosti, samozaložniške izdaje, struktura knjižnega fonda v knjižnicah in domača knjiga.

Ker bodo v bodoče otvoritvena posvetovanja ob mesecu knjige vezana na razne jubileje, obletnice npr. pisateljev, pomembnih dogodkov iz naše kulturne zgodovine itd., je bilo dogovorjeno, naj bi bilo letošnje posvetovanje v Jajcu ob otvoritvi razstave "Knjiga v vojni".

Občinske matične in druge knjižnice, ki bodo sodelovale v akcijah za mesec knjige naj čimprej pripravijo ustrezne programe in začnejo s propagando.

CENTRALNA KATALOGIZACIJA SLOVENSКИH KNJIG V PRETEKLEM LETU

Letos teče že tretje leto, odkar republiška matična služba centralno katalogizira slovenske knjige. V letu 1969 je bilo natisnjenih 1.143 katalognih listkov v 187.284

izvodih. Na listke centralne katalogizacije je bilo naročenih 159 naročnikov, ki so skupaj naročili 275 setov (80 na set B /kompletni set/, 102 na set A /izbor za ljudske knjižnice/ in 93 na set Š /izbor za šolske knjižnice/). Naročniki seta B so dobili v letu 1969 1.143 listkov, naročniki seta A 564 listkov, naročniki seta Š pa 439 listkov v 24 pošiljkah, torej povprečno dvakrat v mesecu.

Navedene številke kažejo, da se centralna katalogizacija lepo razvija in da si je že pridobila zaupanje številnih knjižnic. Na centralno katalogizacijo so že naročene vse matične in druge razvitejše ljudske knjižnice in prav tako vse študijske knjižnice. Razveseljivo je tudi, da je bilo že v prvem letu, odkar je bil uveden poseben set za šolske knjižnice, nanj naročenih 93 naročnikov.

Tudi v drugem letu centralna katalogizacija ni bila brez pomanjkljivosti. Naročniki so lahko opazili, da tiskovne in druge napake na listkih popravljamo na dva načina: Če se vtihotapi na listek pomembnejša napaka, zlasti, če je napaka v značnici ali v decimalnem vrstilcu, listek ponovno natisnemo in ga pošljemo naročnikom z oznako "popr.". Takih listkov ne zaračunavamo. Če pa je napaka manjša, opozorimo nanjo v "Obvestilih" ali v posebi prilogi s popravki. V takih primerih naročniki napake na svojih katalogih sami popravijo. Naša služba si prizadeva, da bi bilo napak čimmanj, zato gre vsak listek pred natisom skozi več kontrol, vendar vseh napak pri sedanjem načinu dela najbrže ne bo mogoče izločiti. Naročnikom bomo hvaležni, če nas sproti opozarjajo na vse, kar se jim na katalognih listkih ne zdi prav.

Resnejša pomanjkljivost v delu pri centralni katalogizaciji pa je v tem, da nam ni vedno uspelo vseh knjig dovolj zgodaj katalogizirati. Za posamezne knjige so dobile

knjižnice katalogne listke z večjo ali manjšo zamudo, kar je povzročilo nekaj slabe volje. Za zastoj ali izpad listkov centralne katalogizacije so pogosto krive tudi tiskarne, ki ne pošljejo v NUK takoj vsega natisnjenega gradiva. Kljub številnim prošnjam in opozorilom dobimo posamezne knjige šele na intervencijo. Narodna in univerzitetna knjižnica si prizadeva, da bi to pomanjkljivost odpravila, njeno prizadevanje pa bo uspešnejše, če bodo sodelovali tudi naročniki in nam sproti sporočali, kadar za knjigo niso dobili katalognega listka.

Namen centralne katalogizacije je, da bi pomagala knjižnicam s strokovno obdelavo knjig in zmanjšala delo knjižničnim delavcem, kar bi jim omogočilo, da se bolj posvetijo delu z bralci in da bi bile amatersko vodene manjše knjižnice strokovno boljše urejene. Za katalogne listke naročniki ne plačajo ekonomske cene. Nizko ceno katalognih listkov omogoča republiška dotacija matični službi in sofinanciranje NUK kot republiške matične knjižnice. Centralna katalogizacija je zamišljena predvsem kot pomoč knjižnicam v Sloveniji.

M.S.

IZ NAŠIH KNJIŽNIC

Mreža javnih ljudskih knjižnic je v zadnjih letih dosegla nekaj pomembnejših uspehov. Združitev mariborskih mestnih knjižnic v osrednjo knjižnico s sodobno razvitimi oddelki in posebno pionirsko knjižnico kaže, da je mariborsko javno knjižničarstvo pred novo fazo razvoja, kar bo v marsičem spremenilo in izboljšalo dosednji sistem poslovanja knjižnic. Z zanimanjem sledimo tej reorganizaciji in v informacijo drugim knjižnicam objavljamo mariborski načrt reorganizacije skoraj v celoti.

REORGANIZACIJA MREŽE LJUDSKIH KNJIŽNIC v občini MARIBOR

U v o d

Pričujoči načrt o razvoju mreže ljudskih knjižnic na območju občine Maribor temelji na osnovnem tovrstnem projektu iz leta 1968, ki je bil predložen Svetu za kulturo in znanost in 17.1.1969 tudi osvojen. Njegova posebnost je, da določa posamezne faze tega razvoja, jih konkretizira in natančno utemeljuje.

Temeljna izhodišča in cilji projekta so:

1. ugotoviti, razčleniti in ovrednotiti sedanje stanje na področju knjižničarstva na območju občine Maribor, ki so odsvit zgodovinskega razvoja te vrste tvornosti na obravnavanem področju;
2. konkretno projektirati razvoj knjižnične mreže do leta 1973, s tem, da postane ta mreža enovit organizem, ki vključuje v svoj sistem tako samostojne kot nesamostojne knjižnice in izposojevališča;

mariborski občini, so naslednji:

1. politično-teritorialno je postalo po združitvi treh občin to področje celota, ki zahteva enovit in skladen razvoj na vseh področjih družbenih dejavnosti - torej tudi enoten sistem kulturno-izobraževalnih ustanov, kot so knjižnice;
2. reorganizacija je potrebna v smislu modernih principov urejanja knjižnične mreže, ki so v svetu že uveljavljene;
3. knjižni fondi, nabava novega knjižnega gradiva, izposoja in članstvo /koristniki/ v knjižnicah mariborskega področja ne dosegajo osnovnih mednarodnih normativov in so globoko pod njimi, kar kaže na popolno odsotnost načrtovanega spodbujanja te vrste dejavnosti. Pri knjižnih fondih, kjer je minimalni mednarodni normativ UNESCO izpred 15 let /in ki ga je sprejela tudi Jugoslavija/ 1 knjiga na prebivalca, ostajamo na 0,82 knjige na prebivalca /pri čemer je treba poudariti, da je vsaj 40 % knjižnega fonda zastaranega in ima ta podatek zato le formalno, ne pa tudi funkcionalno veljavo/. Na zastarelost knjižnih fondov kaže ugotovitev, da v skladu z minimalnimi normativi, po katerih naj bi se knjižni fond knjižnice obnovil v 10 letih, nabavljamo le 50 % potrebnih novih tiskov, kar pomakne obnovo fondov od 10 na 20 let. To pa hkrati pomeni, da knjižnica s takim knjižnim gradivom ne sledi času, postala je mrtva in za razvijanje človekove zavesti komaj še koristna. Če upoštevamo še, da je mednarodni normativ za nakup novih knjig 1 nova knjiga na 5 prebivalcev, potem je primerjava z dejanskim stanjem v naši občini še negativnejša: na 172.000 prebivalcev, kolikor jih je štela mariborska občina v letu 1968, je bilo v vseh 40 knjižnicah nabavljenih 8.200 novih tiskov namesto 34.400. Tudi izposoja knjižnega gradiva ne dosega minimalnih normativov, ki zahtevajo tri izposojene knjige na pre-

bivalca letno. Mariborsko področje je izposodilo leta 1968 380.000 knjig, po normativih naj bi jih 516.000. Še slabše je to razmerje zunaj ožjega mestnega centra, kjer je bilo v vseh 38 nesamostojnih knjižnicah izposojenih 35.500 knjižnih enot namesto 177.000, kakor zahteva minimalna norma. To kaže med drugim na zastarelost knjižnih fondov v nesamostojnih knjižnicah /knjižge so že prebrane/ in na občutno in kvarno razliko med mestom in okolico. V razvitejših evropskih državah se članstvo v javnih knjižnicah giblje med 20 in 25 % prebivalstva. V mariborski občini je bilo leta 1968 včlanjenih v katerokoli ljudsko knjižnico 24.177 prebivalcev ali 14,05 % vsega prebivalstva. Tu je treba upoštevati, da sodi Slovenija z 29 % zaposlenosti v sam evropski vrh, mariborska občina pa s 35,5 % zaposlenosti v sam slovenski vrh in je zato odstotek 14,05 treba smatrati za močno podpovprečen ter ga v najbližji bodočnosti korigirati vsaj na 20 %;

4. urediti je treba smotrno nabavo knjižnega gradiva in njegovo strokovno obdelavo, posodobiti vezi med knjižničnimi delavci in uporabniki knjižnice, ustvariti boljši razvid knjižnega gradiva in ga s tem približati koristniku, spremeniti razmerje med leposlovjem in strokovno literaturo v korist strokovne ter tako iz knjižnično distributerskih ustanov s prizvokom čitalništva ustvariti sodobno knjižnično mrežo z ljudsko-izobraževalno vsebino, da bo resnično služila permanentnemu izobraževanju. Na ta način bi se sistemu šolske izobraževalne mreže pridružila za sodobni čas nujno potrebna organizacijsko enotna mreža usposobljenih ljudskih knjižnic.

V ta namen predlagamo reorganizacijo dosedanjih ljudskih knjižnic na področju občine Maribor, kot jo predvideva pričujoči načrt.

N a č r t r e o r g a n i z a c i j e
d o s e d a n j i h l j u d s k i h k n j i ž n i c
v e n o t n o m r e ž o l j u d s k i h
k n j i ž n i c n a p o d r o č j u o b č i n e
M a r i b o r .

1. Dosedanji samostojni ljudski knjižnici - Mestna knjižnica in Delavska knjižnica - naj se združita, pri čemer bi dobila sedanja Mestna knjižnica status osrednje knjižnice, Delavska pa bi bila v sklopu združenih knjižnic samostojna podružnica ali enota.
2. Na območju mariborske občine je treba vzpostaviti mrežo močnejših ljudskih knjižnic, ki bi bile enakomerno razporejene po teritoriju tako, da bi bile pri roki čimveč mariborskim občanom in da bi le-tim nudile knjižno gradivo, ki ga želijo. V ta namen je treba nekatere doslej društvene knjižnice povzdigniti v podružnice enotne mariborske mreže ljudskih knjižnic. Te naj bi bile: Tezno, Ruše, Šentilj, Pobrežje, Lovrenc, Rače, Kamnica, Pekre ali Studenci in morebiti še Pesnica.
3. Pionirski odderek sedanje Mestne knjižnice se osamosvoji kot samostojna podružnica osrednje knjižnice in se oddvoji v samostojne prostore na Rotovškem trgu št. 6 /sedanja skladišča Zarje/.
4. Matično službo, ki jo opravlja sedaj Študijska knjižnica, prevzame osrednja knjižnica.
5. Ob matični službi se ustanovi kot samostojna enota potujoča knjižnica.
6. Vse ostale tu nenavedene nesamostojne knjižnice ostajajo še nadalje v sklopu dosedanjih družbenopolitičnih organizacij, s tem, da so prek matične službe in potujoče knjižnice povezane z osrednjo knjižnico, njihovo

vzdrževanje pa se utrdi s posebnim dogovorom med lokalnimi družbenopolitičnimi skupnostmi in občinsko skupščino.

7. Poleg že obstoječih izposojevališč /Sp. Kungota/ se ustanove nova v Dvorjanah, Loki ali eni od vasi pred Staršami, v Miklavžu, Radvanju in Melju.
8. Postopoma je treba do leta 1973 izboljšati strukturo knjižničnih kadrov v osrednji in podružničnih knjižnicah, pri čemer sodeluje občinska skupščina kot štipenditor.

Shematično bi kazala nova enotna mreža ljudskih knjižnic v mariborski občini naslednjo podobo:

Osrednja knjižnica /sedanja Mestna knjižnica/ prevzame vlogo centralne ustanove s skupnimi službami za vse pridružene knjižnice. Tu je sedež uprave združenih knjižnic, ki upravlja tudi vse podružnice, matično službo in potujočo knjižnico, ima skupno knjigovodstvo in računovodstvo, skupno akcesijo zase in za podružnice ter skupno obdelavo knjižnega gradiva za potrebe celotne mreže. Na ta način je zagotovljena enovita usmeritev ljudskega knjižničarstva na področju mariborske občine in strokovno kvalitetna obdelava knjižnega gradiva. Podružnice se morejo v tem primeru posvetiti predvsem izposoji in delu z bralci. Osrednja knjižnica razpolaga tudi z neobhodno potrebnim matičnim katalogom za celoten fond združenih knjižnic in skrbi v sodelovanju s posameznimi enotami za sodobnejšo popularizacijo knjižnega gradiva /izdaja publikacij, biltenov, prirejanje knjižnih tribun, sodelovanje s sorodnimi organizacijami in ustanovami, kot so DPM, lutkovni odri, Zveza kulturnih delavcev itn./ ter za izdelavo katalogov, namenjenih bralcem v posameznih pridruženih knjižnicah /podružnicah/.

Sedanja Delavska knjižnica postane samostojna enota združenih knjižnic, s tem da prepusti centralnim službam vse upravne posle skupno z akcesijo in obdelavo knjižnega gradiva ter usmeri svoje delovanje v izposajo, popularizacijo knjige in delo z bralci.

Podružnice, ki se bodo razvile iz nesamostojnih ljudskih knjižnic, je treba okrepiti tako kadrovsko kot glede na razpoložljive knjižne fonde, urediti jim je treba prostore, upravno pa jih izločiti iz okvira družbenopolitičnih skupnosti, ki jim zdaj pripadajo, in jih pripojiti združenim knjižnicam, financiranim iz občinskih sredstev.

Matična služba opravlja svoje z zakonom določene naloge v sklopu združenih knjižnic, potujoča knjižnica pa kot samostojna podružnica z lastnim knjižnim fondom zalaga s knjižnimi kolekcijami preostale nesamostojne knjižnice in izposojevališča v občini.

Štipendijska politika podpre iz občinskih sredstev /2 nova štipendista letno/ dotok novih višjeknjižničarskih kadrov v osrednjo, pionirsko in sedanjo Delavsko knjižnico.

R e a l i z a c i j a m r e ž e l j u d s k i h k n j i ž n i c v e t a p a h

Načrt predvideva realizacijo predvidene mreže ljudskih knjižnic v treh etapah. Tako postopnost narekuje več razlogov:

1. bojazen pred zgolj formalno integracijo, ki bi imela za posledico le upravno finančno združevanje posameznih ustanov, ne bi pa pomenila bistvenega vsebinskega premika v samem ustroju in ne bi zagotavljala uspešne funkcionalnosti take mreže;

2. ustvaritev mreže bo zahtevala določena dodatna finančna sredstva, ki so potrebna za zagotovitev pogojev, v katerih bi se nova organizacijska oblika lahko uspešno uveljavila; le-ta pa bi se lahko glede na finančno zmogljivost ustanovitelja te mreže le postopno zviševala;
3. glede na notranji ustroj posameznih enot, ki bi sestavljale ogrodje nove mreže /kadrovski sestav, knjižni fond, pultni sistem izposoje, odsotnost katalogov itn./, je treba pri posameznih enotah najprej zagotoviti izpolnitev nekaterih pogojev, ki bi jih usposobili za uspešno vključitev v organizem združenih knjižnic; sem sodi tudi postopna usposobitev novih prostorov, kar je primer ne le pri na novo ustanovljenih podružnicah, temveč tudi pri osrednji in sedanji Delavski knjižnici.

I. e t a p a

obsega časovno obdobje od 1. januarja 1970 do septembra 1970 in zadeva sedanjo Mestno knjižnico, Delavsko knjižnico, pionirski oddenek Mestne knjižnice, matično službo, potujočo knjižnico in nekatera izposojevališča.

1. Združitev Mestne in Delavske knjižnice.

Varianta A /maksimalni program/

S 1. januarjem se Mestna in Delavska knjižnica združita upravno, finančno, akcesijsko, z obdelavo novih knjižnih fondov po skupnih službah v osrednji knjižnici /sedanji Mestni knjižnici/.

Varianta B /minimalni program/

S 1. januarjem se Mestna in Delavska knjižnica združita v vseh zgoraj navedenih službah, obdelava novih

knjižnih fondov pa bi ostala v tej fazi še v vsaki enoti posebej in bi se šele v II. fazi prenesla na centralne službe.

Pogoji, ki morajo biti uresničeni pred začetkom ure=
sničevanja katerekoli od variant združitve:

Obe varianti zahtevata pred njuno realizacijo izpolnitev naslednjih pogojev:

- a/ revizijo knjižnih fondov v obeh enotah in izločitev zastarane literature /izpolnitev možna do 31. decembra 1969);
- b/ preureditev izposoje na prost pristop /v Mestni že ustvarjeno, v Delavski ustvarjeno le prostorsko in organizacijsko, ne pa tudi kadrovsko/;
- c/ kadrovska izpopolnitev sedanje Delavske knjižnice za izposajo na način prostega pristopa. Dosedanji kadrovski sestav Delavske knjižnice kaže naslednjo podobo: 1 višji knjižničar, 5 knjižničarjev, 1 manipulant. Za strokovno uspešno delo potrebuje knjižnica naslednji kader: v oddelku za odrasle 1 višjega knjižničarja, 2 knjižničarja in 2 manipulanta; v pionirskem oddelku 2 višja knjižničarja in 2 knjižničarja, v čitalnici 1 knjižničarja.

Ne glede na združitev potrebuje Delavska knjižnica za delo po načinu prostega pristopa /ta način terja več kadrov/ takoj v začetku 1970 2 višja knjižničarja in 1 manipulanta. V knjigoveznici zaposluje zdaj le honorarnega knjigoveza za nekaj ur tedensko: tu je potrebna celotna moč; enako ne more Delavska knjižnica več zaposlovati snažilko le s polovičnim delovnim časom, saj so nekdanja skladišča zdaj usposobljena za prost pristop obiskovalcem knjižnice /405 m²/.

Tako znašajo kadrovske potrebe v Delavski knjižnici

zaradi prehoda na prost pristop naslednje nove moči in s tem dodatna finančna sredstva: *

2 višja knjižničarja	36.000	din
1 manipulant	9.600	"
1 knjigovez	14.400	"
1/2 snažilka	4.800	"
dajatve	38.880	"

Skupaj: 103.680 din

Načrt predvideva 1 moč manj, kot določa minimalni mednarodni normativ za tovrstno knjižnico, vendar je predlagatelj mnenja, da bi z racionalizacijo dela omenjeni sestav delo zmogel; prav tako predvideva za čitalnico delo samo v eni izmeni namesto v dveh, kot je to običajno;

č/ nastavitve 1 administrativne moči v osrednji knjižnici:

1 administrativna moč	17.280	din
dajatve	10.368	"

Skupaj: 27.648 din

d/ dokler niso urejeni katalogi v obeh knjižnicah /matični, DK in križni za bralce/, jih izdelujejo in dopolnjujejo v obeh enotah njihove dosedanje interne službe; rok za njihovo ureditev je december 1971;

e/ ker je centralni matični katalog, ki je za nabavo novih tiskov nujno potreben, šele v izdelavi, bi obstajala do njegove izgotovitve v vsaki enoti ločena nabavna komisija, ki ju povezuje in njuno delo koordinira upravnik.

* Finančni izračun stroškov je predviden za l. 1969 in ne ustreza več današnjim zahtevam.

Združitev Mestne in Delavske knjižnice - realizacija
variante A

Po izpolnitvi pogojev od a - e iz prejšnje točke projekta se more uresničiti združitev obeh sedaj samostojnih enot v varianti A ali B. Za ostvaritev variante A /maksimalni program/ je potrebno, da so poleg že omenjenih izpolnjeni še naslednji pogoji:

- a/ personalna okrepitev osrednje knjižnice za potrebe skupne obdelave novih knjižnih fondov, in sicer:
1 bibliotekar, 1 knjižničar in 1 manipulant. To terja naslednja dodatna sredstva:

1 bibliotekar		20.400 din
1 knjižničar		18.000 "
1 manipulant		10.200 "
1/2 kurir - kurjač		10.800 "
Skupno		59.400 din
Dajatve		35.640 "
Skupno		95.040 din

Skupna obdelava fondov zahteva poleg delavcev v tem oddelku še 1/2 kurirja, ki pa je za celotno zaposlitev 1 osebe združljiv s kurjačem, ki ga potrebuje sedanja Delavska knjižnica. Od tod le 1/2 kurir-kurjač.

- b/ usposobiti bi se morali kletni prostori sedanje Mestne knjižnice, v katerih bi bil urejen depo za obe enoti, kar bi hkrati sprostil nekaj skladiščnega prostora v Mestni knjižnici za opremo knjig;
- c/ skupna obdelava novih knjižnih fondov bi se vršila v utesnjenih prostorih Mestne knjižnice, dokler ne bi bila usposobljena stavba na Rotovškem trgu 6, kamor bi se preselil pionirski oddelek;

Rekapitulacija variante A

Za izpolnitev variante A pri združitvi obeh knjižnic bi ob začasno utesnjenih razmerah, dokler ne bi bilo usposobljeno poslopje na Rotovškem trgu 6 za potrebe pionirskega oddelka, bila potrebna naslednja sredstva:

a/ kadrovska izpopolnitev Delavske knjižnice	103.680	din
b/ 1 administrativna moč v osrednji knjižnici	27.648	"
c/ kadri za skupne službe v osrednji knjižnici	95.040	"
č/ usposobitev kletnih prostorov za depo	3.000	"

Skupaj: 229.368 din

Združitev Mestne in Delavske knjižnice - realizacija variante B.

V razliko od variante A predlaga varianta B prenos skupne obdelave novih knjižnih fondov na II. etapo. Zato se v prvi fazi zmanjšujejo sredstva, potrebna za skupne službe, in se prenašajo v II. etapo. Varianta B terja tako naslednja dodatna sredstva:

a/ kadrovska izpopolnitev Delavske knjižnice	103.680	din
b/ administrativna moč v osrednji knjižnici	27.648	"

Skupaj: 131.328 din

2. Adaptacija stavbe na Rotovškem trgu 6.

V I. fazi bi se usposobila z adaptacijo stavba na Rotovškem trgu 6 za potrebe sedanjega pionirskega oddelka Mestne knjižnice, ki bi do konca te faze postal samostojna podružnica združenih knjižnic, in bi se izselil iz sedanjih prostorov v adaptirane. Izselitev pionirskega oddelka je povezana z uspešno ostvaritvijo I. faze reorganizacije knjižnične mreže, saj rešuje pro-

storske potrebe za tako reorganizacijo v novi osrednji knjižnici. Z adaptacijo zgradbe na Rotovškem trgu 6 so povezane sledeče prostorske spremembe:

- a/dosedanji prostori pionirskega oddelka bi se z manjšo adaptacijo usposobili za čitalnico, del pa za prostor za skupno obdelavo novih knjižnih fondov za združene knjižnice;
- b/prostor, v katerem je čitalnica zdaj, je zaradi vlage v steni treba sanirati; v njem bo po njegovi sanaciji imela prostor matična služba s potujočo knjižnico;
- c/v zvezi z adaptacijskimi deli je tudi predelava svetlobnega parka v sedanji izposojevalnici za odrasle v Mestni knjižnici, ki ne ustreza.

Za vsa adaptacijska dela pod točko 2, ki jih je treba izvesti v I. fazi, je na razpolago aproksimativni izračun stroškov, ki je sestavni del tega načrta.

3. Matična služba in potujoča knjižnica, izposojevališča.

Matična služba in potujoča knjižnica bosta imeli v I. fazi svoje prostore še vedno v Študijski knjižnici, upravno pa lahko že v tej fazi postaneta sestavni del združenih knjižnic. Dokončno se preselita v osrednjo knjižnico po izvršenih adaptacijah.

Že v I. fazi bo potujoča knjižnica, ki bo do konca decembra 1969 svoj knjižni fond pomnožila na 2.100 knjižnih enot, oskrbovala s potujočimi kolekcijami knjig naslednje knjižnice: Bistrica, Bresternica, Ceršak, Dobrovce, Fram, Hotinja vas, Jarenina, Korena, Košaki, Lovrenc, Pernica, Pesnica, Razvanje, Starše, Svečina, Šentilj, Zg. Duplek, Zg. Kungota in Gradišče. To so knjižnice, ki že doslej dobivajo kolekcije iz potujoče

knjižnice. V I. fazi bi se ta pomoč razširila še na Gaj, Hoče, Jakobski dol, Jurij ob Pesnici, Malečnik, Ruperče, Selnico, Sladki vrh, Slivnico in Zg. Velko. Od izposojevališč dobiva od potujoče knjižnice kolekcije že doslej Sp. Kungota, v I. fazi pa bi se uredila izposojevališča v Dvorjanah, Lcki ali eni od vasi pred Staršami, Miklavžu, Radvanju in nekje v Melju. V nekaterih od krajev, ki so navedeni med poslednjimi /Dvorjane, Miklavž, Radvanje/, so včasih knjižnice delovale, a so pod težo razmer usah-nile; zato kaže tu oživiti izposojevališča. Glavno oviro za širjenje knjižnične mreže, ki jo oskrbuje potujoča knjižnica, v krajih, ki jih načrt navaja kot tiste, kamor naj bi se pomoč potujoče knjižnice še širila v I. fazi /Gaj, Jakobski dol itn./, predstavlja-jo subjektivne težave: ali ni knjižničarjev ali pa se le-ti zaradi prevelike teže odgovornosti ne upajo spre-jemati knjig potujoče knjižnice.

Rekapitulacija I. faze razvoja mreže ljudskih knjižnic

Prva faza reorganizacije mreže ljudskih knjižnic se končuje z adaptacijo stavbe na Rotovškem trgu 6 /sep-tember 1970/ in terja naslednja finančna sredstva:

Ob združitvi Mestne in Delavske knjižnice po varianti A: 229.368 din z dodatnimi adaptacijskimi stroški /stavba na Rotovškem trgu 6, sedanja čitalnica Mestne knjižnice, ureditev nove čitalnice v sedanji Mestni knjižnici in prostorov za skupne službe, ureditev razsvetljave v se-danji izposojevalnici v Mestni knjižnici in adaptacija kletnih prostorov v Mestni knjižnici za skupni depo/.

Ob združitvi Mestne in Delavske knjižnice po varianti B:
131.328 din z dodatnimi zgoraj omenjenimi adaptacijski=
mi stroški.

Poleg omenjenih sredstev je treba osrednji knjižnici
tako v začetku I. faze dodeliti 20.000 din namenskih
sredstev za dopolnitev priročne knjižnice, ki je zdaj na
nivoju srednje razvite vaške knjižnice.

II. e t a p a

obsega razdobje od septembra 1970 /končana adaptacija
stavbe na Rotovškem trgu 6/ do decembra 1971.

1. Če se v prvi etapi uveljavi ostvaritev variante B,
se s preselitvijo pionirskega oddelka Mestne knjiž=
nice na Rotovski trg 6 s septembrom 1970 začno cen=
tralno katalogizirati in opremljati vsi novi fondi za
združeno knjižnico. V tem primeru bi se osrednja knjižnica
kadrovske okrepila za v prvi etapi v varianti A omenje=
ni kader.
2. Matična in potujoča knjižnica se pridružita osrednji
knjižnici in imata odslej v njej svoje prostore.
3. Združenim knjižnicam se pridružijo - ko so že v I.
etapi prek matične službe tekle priprave za to - po=
stopoma naslednje doslej nesamostojne knjižnice: po
vrstnem redu, kakor sledi: Tezno, Ruše, Pobrežje,
Šentilj. Za te knjižnice je treba v tej etapi pripra=
viti ustrezne kadrovske dopolnitve, okrepiti knjižni
fond in usposobiti kataloge, da bi se mogle postopno
vključevati v enotno knjižnično mrežo. Organizacijsko
jih je treba izločiti iz lokalnih družbenopolitičnih
asociacij in jih vključiti v enotni sistem financi=

ranja združenih knjižnic.

4. V obeh doslej samostojnih knjižnicah /Mestni in Delavski/ se dogotavljajo katalogi, ob koncu leta 1971 pa se nastavi v osrednji knjižnici matični katalog za vse pridružene knjižnice. S tem prenehata delovati tudi dve akcesijski komisiji in teče nabava novih fondov centralno, dogovorno med posameznimi enotami združenih knjižnic.
5. Posebna skrb je v tej fazi posvečena strukturi knjižnih fondov v posameznih enotah, ki naj se polagoma spreminja v korist strokovni literaturi.

III. e t a p a

nadaljuje prejšnjo v letih 1972 in 1973 ter pomeni dokončno ustvaritev enotne mreže ljudskih knjižnic na območju mariborske občine.

1. Postopno se združenim knjižnicam priključijo dotedanje nesamostojne knjižnice po enakem postopku kot v etapi II in po vrstnem redu, kot sledi: Lovrenc, Rače, Kamnica, Studenci ali Pekre in, če se izkaže za potrebno, tudi Pesnica.
2. Prostorsko se razširi sedanja Delavska knjižnica, s tem, da pridobi nove prostore v istem poslopju /kjer domuje zdaj Modno krojaštvo/. Dosedanje skladišče oddelka za odrasle se preuredi za izposajo po principu prostega pristopa, sedanji pionirski odderek se preseli v nove prostore, svoje pa prepusti oddelku za odrasle kot skladišče.

S tem je enotna mreža ljudskih knjižnic na področju mari-

borske občine prešla v zadnjo fazo, kjer je njena temeljna naloga notranja konsolidacija te novotvorbe po principih, ki jih nakazujejo izhodišča tega načrta.

Za ostale nesamostojne knjižnice, ki bodo ostale v sklopu lokalnih družbenopolitičnih skupnosti, kaže uveljaviti enotna načela za njihovo vzdrževanje: osebne dohodke knjižničnih delavcev /za katere ni nujno, da so v vsaki knjižnici samostojni, temveč lahko personalno združijo več knjižnic ali izposojevališč/ in dopolnjevanje knjižnih fondov naj zagotovi občinska skupščina prek financerja, za vse ostale materialne izdatke pa skrbi politično teritorialna skupnost, v katere sklopu knjižnica deluje.

MATIČNA KNJIŽNICA V KAMNIKU PREMAGALA AMATERIZEM

Konec leta 1962 je bila ljudska knjižnica v Kamniku imenovana za matično knjižnico občine. Knjižnico je tedaj prevzel bibliotekar Srečko Zabrič in jo v teh letih razvil v ugledno knjižnično institucijo.

Razdobje šestih let je bilo za matično knjižnico v Kamniku zelo razgibano, saj je v tem času uspešno izpeljala vrsto zastavljenih nalog.

Najprej so razširili in prenovili stare prostore, da so lahko začeli ustrezneje poslovati. Toda ob stalnem naraščanju obiskovalcev je tudi prenovljeni prostor postal kmalu pretesen. Vodja knjižnice si je zastavil nalogo, da mora knjižnica dobiti ustrezne prostore in po letih

napornega iskanja in uspešnega sodelovanja z občino. je knjižnica dobila svojo lastno zgradbo. Leta 1968 se je knjižnica končno preselila.

Strokovna ureditev po sistemu UDK je knjižnico v novih prostorih dvignila na ustrezno raven in občani so kmalu spoznali, da lahko v njej najdejo vse, kar potrebujejo.

Uspešnost dela knjižnice nazorno kažejo naslednji statistični podatki:

<u>Knjižna zaloga</u>		indeks
Leto 1963	8.100 knjig	100
Leto 1969	14.120 knjig	177
<u>Obisk bralcev</u>		
Leto 1963	2.500 obiskov	100
Leto 1969	8.514 obiskov	340
<u>Izposoja knjig na dom</u>		
Leto 1963	7.800 izposojenih knjig	100
Leto 1969	17.560 izposojenih knjig	225

V čem je bistvo uspeha kamniške knjižnice? V novih prostorih so lahko sistematično razporedili vso literaturo in s prostim pristopom omogočili bralcem dostop do vsega knjižnega fonda, ki ga ima knjižnica na zalogi.

V teh letih se je bistveno spremenila tudi njena nabavna politika. Knjižnica ima zdaj skoraj 4.000 zvezkov po učne literature s področja filozofije, družbenih ved, umetnosti, arhitekture, jezikoslovja, zgodovine in geografije ter je naročena na 56 naslovov slovenskih revij in časnikov. Posebno pozornost posveča knjižnica lokalnim tiskom, ki jih tudi sistematično zbira. Tak izbor literature zadošča za potrebe občanov kamniškega območja.

V zadnjih letih se je lepo razvila tudi njena priročna

biblioteka v čitalnici. Tu je na razpolago lep izbor leksikalij in druge priročne literature, ki jo potrebujejo študenti in drugi strokovnjaki.

Knjižnica ima glede ureditve prostorov še večje načrte. Izseliti bo treba stranke, ki motijo knjižnico pri njeni dejavnosti. Odstraniti bo treba prizidek drvarnic, ki prav gotovo ne sodijo h knjižnici niti v park, ki meji na knjižnico. Tam želi knjižnica urediti letno čitalnico na prostem, ki bi bila povezana s čitalnico v pritličju. Bralci bi lahko tudi v poletni vročini našli prijeten kotiček v knjižnici ne le za rekreacijo, marveč tudi za študij. Tudi centralna kurjava bi bila knjižnici potrebna, saj je zimsko ogrevanje tolikšnih prostorov na klasičen način gotovo zelo naporno.

A.K.

PRI NARODNI IN UNIVERZITETNI KNJIŽNICI
LAHKO NAROČITE:

ABECEDNI imenski katalog. Ljubljana 1967. Vez. 25 din.

BOHINEC, V.: Katalogizacija kartografskega gradiva.
Ljubljana 1966. /Separat./ 2 din.

OBJAVE Narodne in univerzitetne knjižnice št.59/1969.
Seznam publikacij prejetih kot nakup, zamena ali dar
v II. tromesečju 1969. Ljubljana 1969. /Na zalogi so
tudi starejši letniki./ Br. Brezplačno.

OBVESTILA republiške matične službe. /Broš./ Brezplačno.

SEZNAM tujih periodik, ki jih prejema knjižnice v
Sloveniji. Ljubljana 1962. Broš. 11 din.

SLOVENSKA bibliografija za leto 1959 /24 din/, 1960
/32 din/, 1961 /32 din/, 1962 /32 din/, 1963 /32 din/,
1964 /32 din/, 1965 /36 din/.

VRANČIČ, R.: Uporaba knjižničnega gradiva in informa-
cijska služba v knjižnicah. Ljubljana 1969. Broš.
15 din.

Izdaja: Narodna in univerzitetna knjižnica,
Ljubljana, Turjaška 1,
tel.23-197/98 int.008, p.p. 259.